

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Ustawa o spółdzielniach z dnia 29 X 1920 r. (Dz. U. z 1950 r., nr 25, poz. 232)

Art. 40. Na podstawie art. 40 powołanej ustawy zarząd spółdzielni może ustanowić pełnomocników do dokonywania czynności pewnego rodzaju, a nawet do prowadzenia całego przedsiębiorstwa, z zastrzeżeniem wynikającym ze zdania drugiego art. 40 ustęp 1. Jeżeli więc zarząd może ustanowić „obcą” osobę pełnomocnikiem, tak iż pełnomocnik ten może składać jednoosobowe oświadczenie wiążące spółdzielnię — z podanym zastrzeżeniem — to za dopuszczalne uznać trzeba, iż zarząd władny jest poszczególnym członkom zarządu udzielić pełnomocnictwa w granicach dopuszczalnych w myśl art. 40 ustawy o spółdzielniach. Również i likwidatorzy, którzy stosownie do art. 74 cytowanej ustawy wstępują w prawa i obowiązki członków zarządu, mogą spośród swego grona powołać pełnomocnika z zakresu uprawnień określonych w art. 40 (4 CR 36/61 — 29 IX 1961 r.).

Kodeks zobowiązań z dnia 27 X 2933 r. (Dz. U. nr 82, poz. 598, wraz ze zmianami)

Art. 62 § 3, art. 250 § 1. Zakład pracy może zobowiązać się wobec pracownika, że cofnie oświadczenie o wypowiedzeniu umowy o pracę. Skutki prawne takiego oświadczenia co do cofnięcia należy oceniać w świetle przepisów prawa cywilnego.

Jeżeli więc zakład pracy w swej ofercie przyrzeka jedynie „cofnięcie” wypowiedzenia w przyszłości, to treścią umowy, która zostanie zawarta w następstwie przyjęcia takiej oferty przez pracownika, nie jest oczywiście uchylenie skutków wypowiedzenia, lecz jedynie przyrzeczenie takiego uchylenia w drodze przyszłego porozumienia, a więc przez umowę, jaką strony mają dopiero zawrzeć. Umowa zawarta z chwilą przyjęcia przez pracownika wspomnianej oferty jest zatem umową przedwstępną w rozumieniu art. 62 k. z. Ta ostatnia umowa może mieć przy tym dwojaką treść: jeśliby stosownie do woli stron uchylenie skutków wypowiedzenia umowy o pracę miało nastąpić przed upływem okresu wypowiedzenia, a więc w czasie, gdy strony pozostają jeszcze w stosunku pracy, treścią umowy przedwstępnej byłoby przyrzeczenie zawarcia umowy, mocą której strony unicestwiłyby całkowicie skutki wypowiedzenia, co miałyby takie znaczenie, że stosunek pracy trwał by dalej, tak jakoby do wypowiedzenia w ogóle nie doszło. Jeśli natomiast oferta zawarcia umowy przedwstępnej zawiera przyrzeczenie uchylenia skutków wypowiedzenia dopiero po upływie okresu wypowiedzenia, zawarta w wyniku przyjęcia takiej oferty umowa przedwstępna zawiera zobowiązanie się stron do nowej umowy o pracę po wyekspirowaniu na skutek wypowiedzenia dotychczasowego stosunku pracy.

Zawarcie umowy przyrzeczonej może być dalej przymusowo realizowane na podstawie przepisu art. 62 § 3 k. z., i to bez względu na to, czy umowa przedwstępna została zawarta z zachowaniem określonej formy, czy nawet ustnie, albowiem do zawarcia umowy o pracę ustawa nie przewiduje szczególnej formy. Jeśli przeto zakład pracy odmawia zawarcia przyrzeczonej umowy, pracownik może żądać

zobowiązania zakładu pracy do jej zawarcia i oczywiście dopuszczenie go do pracy, jak to bowiem Sąd Najwyższy wyjaśnił w orzeczeniu z dnia 24 III 1958 r. 1 CO 4/58 (OSN 1958, poz. 89), pracownikowi przysługuje takie roszczenie, jeśli zakład pracy do wykonywania pracy go nie dopuszcza (art. 250 § 1 k. z.). Dochodzenie tych roszczeń nie wyłącza dochodzenia odszkodowania na zasadach ogólnych. (1 CR 1006/61 — 6 X 1961 r.).

Art. 158 § 1. W sytuacji, gdy przyczyny niedoboru nie są dokładnie wykazane, a więc gdy tym samym nie można wykluczyć, że pracownik przywłaszczył sobie powierzone mienie, zmniejszenie odszkodowania z mocy art. 158 § 1 k. z. z racji stanu majątkowego osoby, która wyrządziła szkodę, nie jest dopuszczalne (1 CR 138/61 — 17 II 1962 r.).

Art. 158 § 2. Ogólnikowe powołanie się na zaniedbania pracodawcy, jako jedną z przyczyn powstania niedoboru, bez wykazania związku przyczynowego pomiędzy tym uchybieniem a zaistniałym niedoborem, nie wystarcza do zastosowania art. 158 § 2 k. z. (1 CR 1102/60 z dnia 2 II 1961 r.).

Art. 158 § 2. Poszkodowany, który w czasie jazdy samochodem namawiał kierowcę do picia alkoholu i nawet wręczył mu pieniądze na zakup alkoholu, przyczynił się w znacznej mierze do narażenia i siebie samego na niebezpieczeństwo związane z jazdą w stanie odurzenia alkoholowego kierowcy. Takie naganne zachowanie się poszkodowanego musi z reguły stanowić okoliczność, którą sąd powinien mieć na względzie przy określaniu na podstawie art. 158 § 2 k. z. zakresu przyznania się poszkodowanego do wyrządzenia szkody (3 CR 594/61 — 20 XI 1961 r.).

Art. 164. Zamiar założenia kiosku czy sklepiku nie usprawiedliwia przyznania jednorazowego odszkodowania w formie skapitalizowanej renty. W warunkach ustrojowych Polski Ludowej zasadniczym źródłem utrzymania dla każdego powinna być praca spełniana w granicach możliwości i uzdolnień fizycznych i umysłowych danej jednostki. Renta bieżąca w przypadku inwalidztwa jest normalnym sposobem wynagrodzenia szkody wynikłej z utraty zdolności do pracy i zabezpiecza poszkodowanego bardziej racjonalnie — bo przez cały czas trwania niezdolności do pracy — niż jednorazowa większa kwota, pozornie tylko stanowiąca atrakcyjniejszą formę odszkodowania. Odszkodowanie w formie jednorazowej, niezależnie od potencjalnej obawy nieproduktywnego czy nieracjonalnego zużycia lub przeznaczania pobranej sumy, ma tę jeszcze ujemną stronę, iż pozbawia poszkodowanego możliwości dochodzenia dalszych roszczeń w przypadku ujawnienia się w przyszłości nieznaney w chwili orzekania szkody (4 CR 86/61 — 14 X 1961 r.).

Art. 165 § 1. Krzywda moralna czy też cierpienia fizyczne są tylko przesłankami dla określenia stosownej kwoty zadośćuczynienia z art. 165 k. z., natomiast nie uzasadniają odrębnych i samodzielnych roszczeń (1 CR 775/60 — 5 XII 1961 r.).

Art. 165 § 1. Celem zadośćuczynienia za cierpienia fizyczne i krzywdę moralną jest zapewnienie żądającemu funduszków czy to na zwiększoną konsumpcję w najszerszym tego słowa znaczeniu, czy nawet powiększenia osobistego mienia, co dałoby poszkodowanemu satysfakcję odpowiadającą doznany i przyszłym cierpieniom fizycznym i moralnym, jednak tylko — stosowną w granicach zakreślonych okolicznościami sprawy i zasadami współżycia społecznego. Przy ocenie zatem, w jakich granicach żądanie zadośćuczynienia jest usprawiedliwione, sąd powinien mieć na uwadze wszystkie okoliczności sprawy, a więc obok następstw i stopień winy zobowiązanego do odszkodowania (3 CR 377/61 — 19 XII 1961 r.).

Art. 239. Usterki organizacyjne zachodzące w przedsiębiorstwie (brak odpowiedzialnego materialnie zastępcy, niestnienie kasy, wadliwy obieg dokumentów) wska-

zują na przyczynienie się przedsiębiorstwa do powstania niedoboru. Pracodawca, który również odpowiada za powierzone sobie mienie społeczne, musi interesować się wpływem warunków pracy personelu na możliwość powstania szkody i w razie ich istnienia podjąć niezbędne kroki w celu usunięcia usterek. Przerzucenie ryzyka swoich zaniedbań na pracownika nie odpowiada istocie stosunku pracy (4 CR 203/61 — 7 XII 1961 r.).

Art. 239. Pracownik przejmujący magazyn lub sklep bez inwentaryzacji nie może być zwolniony od odpowiedzialności za niedobór, jeżeli zdawał sobie sprawę z tego, że takie przejście jest nieprawidłowe, i temu się nie sprzeciwiał. Pracownik przejmujący towar w takich okolicznościach nie może wprawdzie odpowiadać za niedobór z tytułu niewyliczenia się z powierzonego mu mienia, bo takiego powierzenia nie było, odpowiada jednak za to, że uniemożliwił ustalenie, kiedy niedobór powstał (3 CR 875/61 — 27 IV 1962 r.).

Art. 259 § 1. Pod pojęcie „samowolnie zabranych rzeczy”, o których mowa jest w art. 259 § 1 k. z., podpadają także i wierzytelności pieniężne przywłaszczone przez dłużnika i ta kategoria wierzytelności wyłączona jest od potrącenia wbrew woli dłużnika wzajemnego (3 CR 654/61 — 30 III 1962 r.).

Prawo spadkowe z dnia 8 X 1946 r. (Dz. U. nr 60, poz. 328 wraz ze zmianami)

Art. 134. Przepis art. 134 pr. spadk. przewidywał do 1950 r. i przewiduje nadal po jego znowelizowaniu jednolity termin przedawnienia wszelkich roszczeń z zapisu oraz nie uzależnia długości terminu w nim przewidzianego od jakichkolwiek okoliczności, a m. in. także od okoliczności, czy dochodzący roszczeń z tytułu zapisu ma w swym posiadaniu przedmiot zapisu, czy też go nie ma (3 CR 862/61 z dnia 5 I 1962 r.).

Przepisy ogólne prawa cywilnego z dnia 18 VII 1950 r. (Dz. U. nr 34, poz. 311)

Art. 3. Art. 3 p.o.p.c. nie ma zastosowania w sprawach o prawa stanu. Nie może więc w sprawach tych nastąpić oddalenie powództwa z powołaniem się na naruszenie zasad współżycia społecznego. O wyniku procesu może decydować tylko obiektywne ustalenie, czy dziecko pochodzi lub nie pochodzi od danych rodziców (2 CR 789/61 — 30 XII 1961 r.).

Art. 10. Dokuczliwe procesowanie się (pieniactwo) nie może stanowić powodu do ubezwłasnowolnienia, ponieważ ubezwłasnowolnienie jest pomyślane nie w interesie władz, na którego straży stoją inne przepisy, lecz w interesie samego chorego (2 CR 435/61 — 13 III 1962 r.).

Art. 41 § 1. Umowa, mocą której następuje wydzierżawienie przez byłego właściciela obiektu przejętego przez Skarb Państwa na podstawie przepisów o reformie rolnej, jest z mocy art. 41 § 1 p. o. p. c. nieważna i nie może rodzić żadnych skutków prawnych (1 CR 948/58 — 24 XI 1961 r.).

Art. 41 § 1. Postanowienia ogólnych warunków ubezpieczenia, ograniczające lub w ogóle wyłączające odpowiedzialność PZU za szkody spowodowane nieszczęśliwym wypadkiem, określając zakres obowiązków, jaki przyjęła na siebie instytucja ubezpieczeń, tworzą między stronami prawo (*ius inter partes*) i tym samym nie mogą być uznane za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (1 CR 1073/58 — 6 XI 1961 r.).

Ustawa z dnia 30 grudnia 1950 r. — Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 58, poz. 528)

Art. 3 ust. 1 pkt 3. Roszczenie członka spółdzielni pracy, dotyczące należności z tytułu udziału w części nadwyżki bilansowej przeznaczonej do podziału między

członków, jest roszczeniem o należność ze stosunku pracy i jest tym samym objęte przepisem art. 3 ust. 1 pkt 3 przepisów o kosztach sądowych (I CZ 30/62 — 14 IV 1962 r.).

Art. 65. Art. 65 powołanych przepisów nie ma zastosowania do pozwu o zaprzeczenie ojcostwa, choćby wniesionego przez opiekuna powódki na polecenie władzy opiekuńczej (2 CZ 146/61 — 13 II 1962 r.).

Kodeks postępowania cywilnego — Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 1950 r. o ogłoszenia jednolitego tekstu kodeksu postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43, poz. 349)

Art. 11 § 1 k.p.c., art. 52 ustawy z dnia 29 X 1920 r. o spółdzielniach (Dz. U. 1950 r., nr 25, poz. 232). W sprawie o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni nie ma zastosowania art. 11 § 1 k.p.c., gdy przedmiotem zaskarżenia jest uchwała rozstrzygająca o prawie członka do uczestniczenia w podziale czystej nadwyżki, a więc o prawie czysto majątkowym (1 CR 323/61 — 3 III 1962 r.).

Art. 44. Zanim nie nastąpi wniesienie pozwu oraz wyłączenie wszystkich sędziów sądu, w którym sprawa zgodnie z przepisami art. 38 § 1 k.p.c. powinna toczyć się, brak jest podstaw do przyjęcia, że w przypadku wnioskodawcy „sąd właściwy nie może z powodu przeszkody wykonać swego obowiązku”, jak tego wymaga przepis art. 44 k.p.c. (4 CO 5/62 — 20 II 1962 r.).

Art. 98 § 2. Ponieważ wyliczenie zawarte z art. 98 § 2 k.p.c. nie obejmuje spółdzielni, nie ma żadnych podstaw prawnych do przyznania spółdzielni zwrotu „kosztów adwokackich”, jeżeli w procesie zastępuje ją jej radca prawny, nie wpisany na listę adwokatów (3 CO 7/62 — 22 III 1962 r.).

Art. 133 § 1 pkt 1 i art. 137 § 2. Niewskazanie przez powoda miejsca zamieszkania pozwanego (art. 20 k.p.c.) należy poczytać za taką wadę formalną, której nieusunięcie w terminie uzasadnia zwrot pozwu, jeżeli z jej powodu nie można powziąć decyzji w przedmiocie wysłania odpisu pozwu i innych pism procesowych względnie sądowych pozwanemu, tudzież — w razie potrzeby — w zakresie właściwości miejscowej sądu (3 CZ 115/61 — 31 I 1962 r.).

Art. 147 § 1 i art. 149. W myśl § 11 ust. 3 i 4 rozporządzenia z 30 IX 1933 r. o doręczaniu pism sądowych przez pocztę w postępowaniu cywilnym i karnym (Dz. U. nr 76, poz. 548 ze zmianami), jeżeli obie strony w sprawie zamieszkują w jednym domu, sąd powinien wyłączyć doręczenie przewidziane w art. 147 § 1 k.p.c. Względy, które leżą u podstaw dyspozycji § 11 ust. 3 i 4 rozporządzenia, tym bardziej przemawiają za tym, że w wypadku gdy obie strony w sprawie zamieszkują w jednym domu, sąd powinien wyłączyć doręczenie zastępcze stosownie do art. 149 k.p.c., tj. doręczenie przez przybicie zawiadomienia na drzwiach mieszkania o złożeniu pisma w urzędzie pocztowym lub w prezydium właściwej rady narodowej (3 CR 819/61 — 16 I 1962 r.).

Art. 178 § 1. Uchybienie terminu nie jest niezawinione, jeżeli uchybienie nastąpiło z winy zastępcy strony, a zastępcą strony w tym rozumieniu jest również pracownik strony, do którego obowiązków należało wykonanie czynności procesowej (4 CZ 113/61 — 12 1962 r.).

Art. 178 § 1. Nieuznanie przez bank za pilne zobowiązań właściciela konta z tytułu opłat od rewizji, pomimo że ustawa określa krótki termin ich płatności, i w konsekwencji zrealizowanie polecenia przelewu już po upływie terminu, uzasadniają wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia opłaty (4 CR 48/61 — 9 IX 1962 r.).

Art. 391. Od wszelkich orzeczeń sądów rewizyjnych nie służą żadne środki odwoławcze, niezależnie od tego, czy chodzi o orzeczenie, które załatwia środek odwoławczy od orzeczenia sądu niższego, czy o orzeczenie sądu rewizyjnego dotyczące kwestii, która nie była przedmiotem rozpoznania sądu pierwszej instancji. Stąd też podlega odrzuceniu zażalenie na postanowienie sądu wojewódzkiego, który rozpoznając sprawę w drugiej instancji ukarał załającego się grzywną na podstawie art. 138 k. p. c. za ublżenie powadze sądu w odpowiedzi na rewizję (3 CR 13/62 — 27 VII 1962 r.).

Dekret z dnia 3 VI 1953 r. o ustaleniu cen, opłat i stawek taryfowych (Dz. U. nr 31, poz. 122)

Przepisy powyższego dekretu ani uchwał Rady Ministrów nr 406 z dnia 1 VI 1953 r. i nr 420 z dnia 9 VII 1957 r. nie dają podstaw do wniosku, że powołana tym dekretem Państwowa Komisja Cen może ustalić ceny także z mocą wsteczną, tj. w odniesieniu do transakcji już dokonanych. Wobec tego ustanowienie przez Komisję cen za czas uprzedni samo przez się nie stanowi podstawy do zastosowania nowych cen do dokonanych przez strony w tym okresie transakcji. Jednakże strony zainteresowane — dostawca i odbiorca — mogą określić cenę w transakcjach już dokonanych pozostawić Państwowej Komisji Cen jako osobie trzeciej w rozumieniu art. 197 k. z. (4 CR 440/61 — 29 I 1962 r.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 1954 o zakładowych komisjach rozjemczych (Dz. U. nr 18, poz. 68)

Przewidziany w przepisie § 12 rozporz. Rady Ministrów z 24 IV 1954 r. zakaz rozwiązywania stosunku pracy z członkami zakładowej komisji rozjemczej i równoczesny z nim zakaz wypowiedzania tymże członkom komisji warunków umowy o pracę ma na celu wyłącznie ochronę członków komisji rozjemczych przed ewentualnymi próbami kierownictwa zakładu pracy wywierania nacisku na członków zakładowych komisji rozjemczych w sprawach związanych z wykonywanymi przez nich funkcjami w tych komisjach oraz ochronę przed stosowaniem wobec nich represji pod postacią zwolnienia ich z pracy w drodze wypowiedzenia im stosunku pracy.

Wykładnia i stosowanie przepisów prawa nie może wykraczać poza cel, któremu ma służyć dany przepis. Zgodnie z tą zasadą przepis wyżej powołany nie może przeto mieć zastosowania w sytuacji, w której dokonane przez kierownictwo zakładu pracy rozwiązanie stosunku pracy z pracownikiem, polegające jedynie na wypowiedzeniu mu warunków płacy, spowodowane jest obowiązującą zakład pracy ogólną regulacją płac. Odmienne rozstrzygnięcie prowadziłoby bowiem do nie dającego się dostatecznie usprawiedliwić powstania sytuacji, że członkowie zakładowej komisji rozjemczej jedynie z tytułu pełnienia w tych komisjach funkcji szych pobieraliby za taką samą pracę świadczoną zakładowi wyższe wynagrodzenie aniżeli inni pracownicy tego samego zakładu o takich samych kwalifikacjach, zajmujący takie samo stanowisko (3 CR 820/61 — 15 I 1962 r.).

Ustawa z dnia 25 II 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym (Dz. U. nr 11, poz. 37)

Art. 17. Mienie objęte w bezprawne władanie przez państwową jednostkę organizacyjną przed 31 XII 1954 r. pozostaje w rozumieniu art. 17 cyt. ustawy nadal we władaniu tej jednostki, jeżeli nie wyzbyła się ona go na rzecz jednostki niepaństwowej, nawet gdy w chwili wejścia w życie ustawy z 25 II 1958 r. mienie to już nie istniało, gdyż uległo zniszczeniu lub zużyciu (1 CR 293/61 — 3 III 1962 r.; 2 CR 23/60 — 10 II 1961 r.).

Ustawa z dnia 12 III 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz o uporządkowanie niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz. U. nr 17, poz. 71).

Umorzenie postępowania sądowego nastąpić może dopiero po ustaleniu, że postanowienie organu administracyjnego w przedmiocie przejęcia nieruchomości na podstawie art. 9 ustawy z 12 III 1958 r. zapadło. Jeżeli orzeczenie w tym przedmiocie nie zapadło, lecz otrzymane informacje wskazują na to, że ono się już toczy lub ma być wszczęte, uzasadnione byłoby zawieszenie postępowania sądowego na podstawie art. 191 pkt 3 k.p.c. (2 CR 860/60 — 2 XI 1961 r.).

Zestawił
Witold Świącicki

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

I. Kodeks karny z 1932 r.

Art. 21. Ustawa nie wprowadza obowiązku ucieczki przed bezprawnym zamachem, lecz pozwala wykonać obronę konieczną. Ucieczka oznacza zrzeczenie się prawa swobodnego przebywania w miejscu, z którego się ucieka, a prawo to nie musi być przez zagrożonego poświęcone (5 I 1962 — III K S98/61).

Art. 27. Działania osób (podżegaczy i pomocników), które nie sprawują zarządu nad mieniem społecznym ani nie są szczególnie odpowiedzialne za ochronę, przechowanie lub zabezpieczenie takiego mienia, należy kwalifikować jako pomoc do zagarnięcia kwalifikowanego, bądź na podstawie art. 27 k.k. w związku z art. 1 § 3 lit. a dekretu z dnia 4 III 1953 r. (Dz. U. nr 17, poz. 68) bądź na podstawie art. 27 k.k. w związku z art. 2 § 1 ustawy z dnia 18 VI 1959 r. (Dz. U. nr 36, poz. 228), jeżeli wiedzieli lub powinni byli wiedzieć o istnieniu szczególnego stosunku do mienia społecznego osoby nakłanianej lub osoby, której udzielono pomocy do zagarnięcia takiego mienia (9 XI 1961 — VI KO 52/61).

Art. 42. Karę grzywny należy wymierzać w takiej wysokości, aby kara ta była współmierna do stopnia szkodliwości społecznej przypisanego oskarżonemu przestępstwa. Należy brać pod uwagę tak rozmiary osiągniętego zysku, jak i możliwości finansowe oskarżonego (24 I 1962 — II K 656/61).

Art. 48. Uzasadnienie orzeczenia kary utraty prawa wykonywania zawodu kierowcy jedynie lakonicznym stwierdzeniem, że oskarżony nie nadaje się na kierowcę, nie znajduje dostatecznego oparcia w przepisach prawa. Tego rodzaju beztreściwe „uzasadnienie” niczego nie wyjaśnia i nie daje sądowi rewizyjnemu możliwości skontrolowania prawidłowości rozumowania sądu (19 XII 1961 — IV K 1167/61).

Art. 57 § 2. Wymaganą przepisem art. 57 § 2 k.k. celowość kary grzywny należy ocenić nie tylko ze względu na warunki materialne sprawy, lecz również z punktu widzenia charakteru sprawy, okoliczności czynu oraz wymogów prewencji ogólnej (26 IV 1962 — V K 103/62).

Art. 61. Z uwagi na nagminność wypadków drogowych, a tym samym na znaczne niebezpieczeństwo społeczne niewłaściwej jazdy kierowców, względy prewencji ogólnej wymagają stosowania surowej represji w postaci takich kar, których dolegliwość musi być przez skazanego odczuta. Zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności nie czyni zadość tym wymogom (26 II 1962 — IV K 616/60).

Art. 61. Wysoki stopień społecznej szkodliwości przestępstwa i wymogi prewencji ogólnej nie pozbawiają sądu wyrokującego prawa do stosowania przepisu art. 61 k.k., jeśli oczywiście właściwości sprawcy pozwalają na zasadne spodziewanie się, iż pomimo nieodbycia kary nie popełni on w przyszłości podobnego przestępstwa (21 II 1962 — III K 807/61).

Art. 133. Napaść na urzędnika ma charakter chuligański wówczas, gdy nastąpi ona bez powodu, z łobuzerstwa albo też w czasie interweniowania władzy przy wybrykach o charakterze chuligańskim (26 IV 1962 — V K 108/62).

Art. 215 § 1. Dla bytu przestępstwa z art. 215 § 1 k.k. potrzebne jest znamie podmiotowe w postaci zamiaru bezpośredniego lub ewentualnego po stronie sprawcy. Stosownie do utartej już od wielu lat praktyki sądowej, istnienie zamiaru ewentualnego przyjmuje się w zasadzie tylko u kierowców, którym wykazano, że nieprawidłowe prowadzenie przez nich pojazdów mechanicznych było wynikiem odurzenia alkoholowego. Judykatura przyjmuje w takich przypadkach zamiar ewentualny na tej podstawie, iż każdy normalny kierowca, znajdujący się w stanie trzeźwym, jest świadom tego, że po nadużyciu alkoholu stwarza niebezpieczeństwo w postaci możliwości nieprawidłowego prowadzenia pojazdu, którego wynikiem może być katastrofa (14 IV 1962 — IV K 119/62).

Art. 225 § 2. Afekt patologiczny jest stanem chorobowym, oznaczającym wyłączenie lub zmniejszenie poczytalności sprawcy, w rozumieniu art. 17 § 1 lub 18 § 1 k.k., co musi być zawsze stwierdzone przez biegłych lekarzy psychiatrów.

Afekt fizjologiczny natomiast jest pojęciem równoznacznym z działaniem pod wpływem silnego wzruszenia (art. 225 § 2 k.k.) i oznacza, że procesy emocjonalne w chwili działania zyskały przewagę nad intelektem, wskutek czego sprawca działał pod wpływem dominującej emocji przy wyraźnym ograniczeniu kontrolującej działalności rozumu. Dla ustalenia tego stanu nie jest niezbędna pomoc biegłych, choć sąd może skorzystać z ich opinii (19 IV 1962 — V K 13/62).

Art. 225 § 2. Działanie w afekcie patologicznym posiada pod względem psychicznym zupełnie inny charakter aniżeli działanie pod względem silnego wzruszenia w rozumieniu art. 225 § 2 k.k. O ile bowiem afekt patologiczny oznacza zaburzenia natury chorobowej, należące do dziedziny psychiatrii, o tyle silne wzruszenie w takim rozumieniu stanem chorobowym nie jest, a sprowadza się jedynie do nadmiernego wyzwolenia w psychice sprawcy czynników emocjonalnych. O działaniu w afekcie patologicznym mówi art. 17 § 1 k.k., który w razie zaistnienia takiego stanu w chwili czynu wyłącza odpowiedzialność karną sprawcy. Również okoliczności przewidziane w art. 18 § 1 k.k. i dające sądowi możliwość zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary nie mają nic wspólnego z działaniem pod wpływem silnego wzruszenia (23 II 1962 — IV K 1134/61).

Art. 286 § 1 k.k. Przepis art. 286 § 1 k.k. nie posiada charakteru skutkowego. Byt przestępstwa z tego przepisu uwarunkowany jest niedopełnieniem lub przekroczeniem obowiązków służbowych przez sprawcę czynu, który działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, przy czym szkoda taka nie musi rzeczywiście powstać — wystarczy samo niebezpieczeństwo jej powstania (6 II 1962 — IV K 1264/61).

II. Kodeks postępowania karnego

Art. 46 § 1. Zgodnie z przepisem art. 46 § 1 k.p.k. prostować można tylko oczywiste omyłki pisarskie. Kodeks postępowania karnego nie zna natomiast instytucji uzupełnienia wyroku lub postanowienia (20 IV 1962 — II K 1207/61).

Art. 310. Zmiana składu sądu (ławników) w czasie przeprowadzania przewodu sądowego lub odroczenie rozprawy wymaga przeprowadzenia jej od początku, przy czym ograniczenie się sądu podczas nowej rozprawy do przyjęcia lakonicznego i nieprzewidzianego przepisami socjalistycznego postępowania karnego oświadczenia oskarżonych, że podtrzymują swoje wyjaśnienia złożone na poprzedniej rozprawie następnie odroczonej, oraz uznanie za odczytane (nawet za zgodą stron) zeznań kilkunastu w dodatku najważniejszych świadków, stanowi obrazę art. 310 § 2 k. p. k. i przekreśla nadto w jaskrawy sposób zasadę ustności i bezpośredniości procesu, co w konsekwencji spowodować musi uchylenie wyroku (14 III 1962 — II K 733/61).

Art. 330¹. Przepis art. 330¹ k. p. k. nie upoważnia sądu do orzeczenia oddzielnym postanowieniem kary grzywny, której sąd nie wymierzył w wyroku (8 VIII 1961 — V K 403/61).

Art. 337. Obecna na ogłoszeniu wyroku strona ma prawo, rezygnując z zapowiedzenia rewizji, wnieść bezpośrednio wywód rewizji, jeśli uczyni to w terminie 7 dni od ogłoszenia wyroku.

Wnieсение rewizji w terminie 14 dni od doręczenia wyroku, dokonanego przez sąd omyłkowo (bez wniosku o doręczenie) — jest bezskuteczne (16 IX 1961 — II K 802/61).

Art. 338. Uzasadnienie częściowe wyroku jest niedopuszczalne, gdyż orzeczenie jest niepodzielne i uzasadnienie w każdym przypadku powinno obejmować całość orzeczenia i wszystkich oskarżonych, nie zaś tylko tych, którzy zgłosili wniosek o sporządzenie uzasadnienia (15 II 1962 — V K 815/61).

Art. 338. Przepis art. 338 k. p. k. ma charakter porządkowy i opóźnienie sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku nie może stanowić przyczyny uchylenia wyroku; możliwość zaznajomienia się z treścią protokołu rozprawy nie jest uzależniona od sporządzenia tego uzasadnienia i istnieje już od momentu sporządzenia protokołu (14 IV 1962 — I K 736/61).

Art. 377. Za przyczynę nieważności z mocy samego prawa w rozumieniu art. 377 pkt c k. p. k. należy uznać stwierdzoną rozbieżność między treścią sporządzonej na piśmie sentencji wyroku a sentencją ogłoszoną na rozprawie (12 XII 1961 — II K 719/61).

Art. 393. W przypadku stwierdzenia nieważności wyroku z przyczyn wyłuszczonej w art. 11 i 12 k. p. k. — przy ponownym rozpoznaniu sprawy nie obowiązuje zakaz reformationis in peius, gdyż zakazu takiego ustawa nigdzie nie wypowiada, a zakaz reformationis in peius łączy się tylko z uchyleniem wyroku (art. 388, 393 k. p. k.) — a nie z uznaniem wyroku za nieważny (art. 377 k. p. k.). (9 III 1962 — II K 1241/61).

Art. 510 § 1. Choroba i starszy wiek wnioskodawcy żądającego odszkodowania uzasadniają udzielenie mu stałej pomocy w formie bieżącej renty na cele konsumpcyjne, a nie renty skapitalizowanej (13 I 1962 — III KZ 220/61).

III. Ustawy zwiqzkowe i dodatkowe

a) Mały kodeks karny

Art. 3. Zakład, o którym mowa w art. 3 m. k. k., stanowią bądź obiekty, w których wykonuje swoje zadania jednostka państwowa lub społeczna albo działająca z ramienia państwa lub organizacji społecznej, jeżeli jednostka ta służyć ma ogółowi w zakresie wytwarzania lub przetwarzania lub przechowywania dóbr materialnych albo — w zakresie świadczenia usług, bądź też — sama taka jednostka. Urządzą-

niami użyteczności publicznej w rozumieniu tego przepisu są części wyposażenia technicznego takich obiektów, warunkujące prawidłowe działanie wspomnianych jednostek we wspomnianym zakresie.

Do przypisania zbrodni określonej w art. 3 m.k.k. niezbędne jest ustalenie, że sprawca działał z chęci uniemożliwienia lub utrudnienia funkcji życia społecznego na określonym odcinku (7 s. 14 VI 1962 — VI KO 72/61).

Art. 4. Istota przestępstwa z art. 4 m.k.k. polega między innymi na przechowywaniu broni palnej bez zezwolenia. Ustawodawca nie określił bliżej, na czym polegać ma to „przechowywanie”, toteż wyrażeniu temu należy nadać taką treść, jaką ma ono w codziennym życiu i obrocie. Przechowywanie polega na zachowaniu rzeczy w stanie nie pogorszonej przez czas oznaczony lub nieoznaczony. Przechowywanie jest posiadaniem rzeczy — często w ukryciu — z zamiarem zachowania jej dla siebie lub innej osoby. Przestępstwa z art. 4 m.k.k. dopuszcza się zatem osoba, w której dyspozycji znalazła się broń palna bez zezwolenia, jeśli przejawiała wyraźny zamiar zatrzymania jej dla siebie lub nie przekazała jej organom MO przy najbliższej okazji czy możliwości.

Nie popełnia natomiast przestępstwa określonego w powyższym artykule osoba, która, znalazłszy się przypadkowo w posiadaniu broni palnej bez zezwolenia, dała wyraz swej woli przekazania jej przy najbliższej okazji organom MO, jak również osoba użyta przez posiadacza broni bez zezwolenia do przekazania jej tym organom, jeśli zwłoka w wykonaniu tego zamiaru względnie zlecenia uzasadniona jest okolicznościami (8 III 1962 — II K 816/61).

Art. 22. Okoliczność, że fałszywe wiadomości powtórzone zostały wobec jednej tylko osoby, nie wyłącza sama przez się możliwości wyrządzenia przez nie istotnej szkody interesom państwa polskiego. O możliwości wyrządzenia takiej szkody decyduje *nie* liczba osób, wobec których sprawca powtórzył fałszywe wiadomości, lecz treść tych wiadomości (2 III 1962 — II K 1190/61).

Art. 23. Do istoty przestępstwa z art. 23 § 1 m.k.k. należy szczególnie niebezpieczna kwalifikowana postać propagandy, jaką jest kolportaż wrogiej, nielegalnej literatury.

O istocie tego przestępstwa decyduje zarówno treść pisma (druku, wizerunku) rozpowszechnianego przez sprawcę określona w dyspozycji art. 23 § 1 m.k.k., jak i forma, w której sprawca rozpowszechnia (kolportuje) owe pisma (druki, wizerunki) zgodnie z powziętym zamiarem przestępnym.

Użyczenie w celu zapoznania z treścią egzemplarza pisma o treści przestępczej określonej w art. 23 § 1 m.k.k. może stanowić zbrodnię z tego przepisu tylko wtedy, jeżeli ów egzemplarz stanowi przedmiot kolportażu, natomiast zaznajomienie z treścią pisma przestępczego jednej lub nawet wielu osób, lecz bez zamiaru kolportażu, skutkuje tylko karalność z art. 22 m.k.k. (7 III 1962 — I K 60/62).

Art. 24. Jedną z postaci przestępstwa z art. 24 m.k.k. pod względem przedmiotowym jest przechowywanie nawet jednej tylko książki zawierającej cechy wrogiej propagandy przeciwko budownictwu socjalistycznemu w Polsce, a podmiotowo stroną tego przestępstwa po ega na tym, że sprawca ma świadomość co do treści rozpowszechnianej książki (16 IV 1962 — I K 249/62).

Art. 36. Związkiem w rozumieniu art. 36 m.k.k. jest zespół osób pozostający w tajemnicy wobec władzy państwowej i działający we wzajemnym porozumieniu co do urzeczywistnienia stawianych sobie wspólnych celów i to w ramach określonego wewnętrznego porządku, wyrażającego się w szczególności w posiadaniu oznaczonego kierownictwa oraz dyscypliny (7 s. 14 VI 1962 — VI KO 15/62).

b) *Dekret z dnia 23 I 1947 r. o opłatach sądowych w sprawach karnych (Dz. U. nr 19, poz. 73)*

Art. 12 § 2. Przepis art. 12 § 2 dekretu z dnia 23 I 1947 r. o opłatach sądowych w sprawach karnych (Dz. U. nr 19, poz. 73 z późniejszymi zmianami) stanowi, że w razie orzeczenia kary łącznej na podstawie kilku prawomocnych wyroków, opłaty sądowe wymierzone w tych wyrokach ulegają zsumowaniu, z czego wynika, że nie pobiera się dodatkowo opłat sądowych od kar orzeczonych wyrokiem łącznym.

Z braku odrębnego uregulowania kwestii opłat sądowych w instancji rewizyjnej rozpoznającej środek odwoławczy od wyroku łącznego sądu I instancji, zasada wyrażona w art. 12 cytowanego wyżej dekretu ma zastosowanie także w sądzie rewizyjnym (7 s. 19 IV 1962 — V K 88/62).

c) *Dekret z dnia 4 III 1953 r. o wzmożeniu ochrony własności społecznej (Dz. U. nr 17, poz. 68).*

Art. 1. Uznanie mienia należącego do stowarzyszeń społecznych za mienie społeczne należy uzależnić jedynie od prawidłowego zarejestrowania stowarzyszenia stosownie do wymogów prawa o stowarzyszeniach z dnia 27 II 1932 r. Jeśli rejestracja została dokonana, majątek stowarzyszenia korzysta z ochrony prawnej, stworzonej przez ustawodawcę dla mienia społecznego (orzeczenie SN z dnia 17 II 1961 r. I K 948/60 i inne), przy czym obojętny jest sposób gospodarowania i zarządzania tym mieniem, gdyż cel społeczny, jakiemu mienie to służy, stanowi decydujące kryterium, a zagadnienie prawidłowości zarządzania tym mieniem czyni tylko otwartą sprawę ewentualnej odpowiedzialności organów stowarzyszenia za naruszenie norm dotyczących działalności przemysłowej i handlowej, ale nie może wpłynąć na zmianę charakteru majątku stowarzyszenia społecznego (14 IV 1962 — I K 736/61).

Art. 1. Związek Wałowy, jako spółka wodna realizująca zadania państwowe w zakresie gospodarki wodnej przez zrzeszenie właścicieli gruntów nadbrzeżnych w celu budowy i utrzymania wałów przeciwpowodziowych, a więc zabezpieczenia społeczeństwa przed katastrofą powodzi, jest instytucją użyteczności publicznej, a mienie tego związku nie jest mieniem indywidualnym jego członków, którzy nie mają swobody dysponowania nim, lecz mieniem społecznym.

Mienie Związku Wałowego nie służy interesom jego członków, gdyż zabezpieczenie gruntów przed powodzią wprowadzono nie tylko w interesie właścicieli gruntów bezpośrednio powodzią zagrożonych, ale również w ogólnym interesie społecznym (2 IV 1962 — III K 1053/61).

d) *Ustawa z dnia 13 VII 1957 r. o zwalczaniu spekulacji i ochronie interesów nabywców oraz producentów rolnych w obrocie handlowym (Dz. U. nr 39, poz. 171).*

Art. 6. Jednorazowe nabycie towarów albo dokumentów, o których mowa w art. 6 § 1 ustawy z 13 VII 1957 r. o zwalczaniu spekulacji i ochronie interesów nabywców oraz producentów rolnych w obrocie handlowym, stanowi przewidziane w tym przepisie „skupywanie” tych towarów albo dokumentów, jeżeli całokształt okoliczności towarzyszących nabyciu i charakteryzujących osobę nabywcy świadczy o jego zamiśle czerpania zysków z transakcji tego rodzaju.

Dla bytu przestępstwa określonego w art. 6 § 1 wymienionej ustawy nie ma znaczenia, czy nabywca dokumentów, których przepis ten dotyczy, działał w celu uzyskania zysku wprost ze sprzedaży samych tych dokumentów, czy też ze sprzedaży towarów, nabytych za nie we właściwych jednostkach skupu takich dokumentów (7 s. 14 VI 1962 — VI KO 14/62).

e) *Ustawa z dnia 18 czerwca 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. nr 36, poz. 228)*

Art. 1. Wyłudzenie wkładu oszczędnościowego określonego właściciela ksiąteczki oszczędnościowej w Powszechnej Kasie Oszczędności stanowi zagarnięcie mienia społecznego (7 s. 14 VI 1962 — VI KO 23/62).

Art. 1. Pobieranie renty starczej przez rencistę w okresie zawieszenia prawa do renty starczej (art. 31 pkt 3 dekretu z dnia 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w brzmieniu załącznika do obwieszczenia ministra pracy i opieki społecznej z dnia 18 IV 1958 r., Dz. U. nr 23, poz 97), wypłacanej na skutek niezawiadomienia organów rentowych przez rencistę o zaistnieniu okoliczności powodującej zawieszenie tego prawa, stanowi zagarnięcie mienia społecznego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 18 VI 1959 r. (Dz. U. nr 36, poz. 228), jeżeli okoliczności, w jakich nastąpiło zaniechanie tego zawiadomienia i pobranie renty, świadczą o tym, że sprawca działał po to, by uzyskać nienależne świadczenie. Ma to miejsce w szczególności wówczas, gdy sprawca pozostawał w zмовie z inną osobą, celem zatajenia przed właściwym organem faktów powodujących zawieszenie prawa do świadczenia (zasada prawna 7 s. 16 XI 1961 — VI KO 24/61).

Art. 3. Gdyby nawet przyjąć, że zachodzi wątpliwość, czy pistolet niezdatny do użytku może być uważany za broń, o której mowa w art. 3 § 2 ustawy z dnia 18 VI 1959 r., to i w takim przypadku kwalifikację prawną czynu, przypisanego oskarżonemu z tego przepisu prawa, należy uznać za prawidłową, skoro dla bytu przestępstwa z art. 3 § 2 wym. ustawy wystarcza ustalenie, że sprawca rabunku posłużył się bronią lub innym niebezpiecznym narzędziem. Pistolet „Parabellum”, niezdatny do oddania strzału, mógł być uznany przez sąd orzekający za niebezpieczne narzędzie; jeżeli więc oskarżony takim pistoletem się posłużył w czasie rabunku, to czynem takim wyczerpał znamiona przestępstwa z art. 3 § 2 wymienionej ustawy. Sąd wojewódzki dał temu wyraz w uzasadnieniu wyroku, że skierowanie pistoletu w stronę ofiary, wywołujące wrażenie u niej, że jest to broń zdatna do użytku, paraliżuje jej wołę, a nadto, że samo uderzenie takim pistoletem mogło spowodować jeśli nie śmierć, to ciężkie obrażenie ciała (13 II 1962 — IV K 986/61).

Art. 8. Sąd błędnie uznał, że orzeczenie przepadku na rzecz skarbu państwa mienia pochodzącego pośrednio z przestępstwa jest równoznaczne z pokryciem szkody w rozumieniu art. 8 cyt. ustawy, ponieważ powoduje w dalszych skutkach wyrównanie uszczerbku, jaki poniosła gospodarka społeczna w wyniku nieuczciwego działania oskarżonej.

Przepis art. 8 wyraźnie stwierdza, że sąd może zawiesić wykonanie kary tylko wtedy, gdy szkoda „została w całości pokryta”, a więc gdy powstałe roszczenie cywilne pokrzywdzonego zostało już zaspokojone.

Natomiast orzeczenie na zasadzie art. 50 § 1 k.k. przepadku zajętych bez udziału woli sprawcy przedmiotów stanowi karę dodatkową, wymierzoną za czyn przestępny. Zatem nie może ta kara być rekompensatą roszczenia o charakterze cywilnym (29 III 1962 r. — V K 633/61).

f) *Ustawa z dnia 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. nr 69, poz. 434).*

Art. 28. Z ustalonej praktyki sądowej wynika, że przekroczenie tzw. progu trzeźwości następuje z chwilą, gdy we krwi znajduje się ponad 0,5‰ alkoholu. Z okoliczności tej nie wynika jednak wniosek, aby mniejsza procentowa zawar-

tość alkoholu we krwi w ilości, np. 0,3‰, w ogóle nie miała żadnego wpływu ujemnego na organizm ludzki, a w szczególności nie osłabiała sprawności psychomotorycznej prowadzącego pojazd (7 II 1962 — IV K 310/60).

g) *Ustawa karnoskarbowa z dnia 13 IV 1960 r.* {Dz. U. nr 21, poz. 123}

Art. 45. Grzywna przewidziana w sankcji art. 45 § 2 u. k. s. posiada charakter kary zasadniczej, a stosowanie jej ma na celu wyrządzenie sprawcy przestępstwa wymienionego w dyspozycji tejże ustawy — dolegliwości ekonomicznej (27 II 1962 — I K 191/61).

Art. 56. Adwokat, prowadzący sprawę na zlecenie cudzoziemca, sam powinien zgłosić o tym Radzie Adwokackiej, albowiem kierownik Zespołu Adwokackiego nie ma ani obowiązku, ani możliwości skrupulatnego badania poszczególnych teczek akt prowadzonych przez poszczególnych adwokatów — członków Zespołu (30 I 1962 — IV K 417/61)

Zebrał

Stefan Kalinowski

ORZECZNICTWO GŁÓWNEJ KOMISJI ARBITRAŻOWEJ

Dekret z dnia 5 VIII 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (tekst jednolity Dz. U. z 1961 r. nr 37, poz. 195)

Art. 1 i 2. 1. Jednostka gospodarki uspołecznionej, będąca jedyną organizacją powołaną do zbytu określonych artykułów, może być w drodze sporu przedumownego zobowiązana do zawarcia z inną jednostką, która ma zapotrzebowanie na te artykuły, umowy dostawy na taką ilość tych artykułów, jaka jest tej jednostce potrzebna dla wykonania jej zadań planowych; od obowiązku zawarcia umowy dostawy taka organizacja zbytu może być zwolniona, jeśli wykaze, że pomimo jej prawidłowej działalności potrzeby nabywcy nie mogą być zaspokojone.

2. Komisja arbitrażowa może rozpoznać spór przedumowny także wówczas, gdy przed zgłoszeniem wniosku arbitrażowego nie została podjęta próba uzgodnienia stanowisk stron za pośrednictwem jednostek zwierzchnich (§ 81 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego — Dz. U. nr 26, poz. 148) (5 X 1961 r. — I-7245/61).

Art. 31 ust. 2. Przed zatwierdzeniem ugody zawartej przez strony w toku postępowania arbitrażowego, komisja arbitrażowa powinna rozważyć, na jakich zasadach zawarto ugodę i czy ugoda ta nie narusza przepisów bezwzględnie obowiązujących; w szczególności, jeżeli chodzi o należności za roboty budowlano-montażowe — czy ugoda nie narusza zasad rozliczeń za takie roboty (30 X 1961 r. — BO — 6413/61).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. nr 26, poz. 148)

§§ 58 i 81. Jednostka gospodarki uspołecznionej, będąca jedyną organizacją powołaną do zbytu określonych artykułów, może być w drodze sporu przedumownego zobowiązana do zawarcia z inną jednostką, która ma zapotrzebowanie na te artykuły, umowy dostawy na taką ilość tych artykułów, jaka jest tej jednostce

potrzebna dla wykonania jej zadań planowych; od obowiązku zawarcia umowy dostawy taka organizacja zbytu może być zwolniona, jeśli wykaże, że pomimo jej prawidłowej działalności potrzeby nabywcy nie mogą być zaspokojone.

2. Komisja arbitrażowa może rozpoznać spór przedumowny także wówczas, gdy przed zgłoszeniem wniosku arbitrażowego nie została podjęta próba uzgodnienia stanowisk stron za pośrednictwem jednostek zwierzchnich (§ 81 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego — Dz. U. nr 26, poz. 148) (5 X 1961 r. — I-7245/61).

§§ 40 i 55. Gdy Główna Komisja Arbitrażowa, rozpoznając sprawę na skutek odwołania jednej ze stron, uznaje z urzędu za potrzebne rozważenie trafności orzeczenia Okręgowej Komisji Arbitrażowej także w części niezaskarżonej, wówczas powinna przeprowadzić odpowiednie postępowanie umożliwiające stronom obronę ich interesów w zakresie objętym całością rozstrzygnięcia pierwszej instancji (14 IX 1961 r. — BO — 2623/61).

Ustawa z dnia 18 VII 1950 r. — przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz. U. nr 34, poz. 311)

Art. 3. Z uwagi na leżącą w ogólnym interesie gospodarki narodowej konieczność zapobieżenia zbędnym przestojom wagonów kolejowych, wskazany w liście przewozowym odbiorca obowiązany jest w zasadzie odebrać przesyłkę wagonową i rozładować wagon w określonym w przepisach kolejowych terminie, choćby w stosunku do dostawcy służyło mu prawo odmowy odbioru nadesłanego przedmiotu dostawy. Niewykonanie tego obowiązku skutkuje, że odbiorca musi ponieść ciężar należnych kolei kar umownych z tytułu przestoju wagonu (13 VI 1961 r. — BO — 2680/61).

Kodeks zobowiązań z dnia 27 X 1933 r. (Dz. U. nr 82, poz. 598 wraz ze zmianami)

Art. 329. Z uwagi na leżącą w ogólnym interesie gospodarki narodowej konieczność zapobieżenia zbędnym przestojom wagonów kolejowych, wskazany w liście przewozowym odbiorca obowiązany jest w zasadzie odebrać przesyłkę wagonową i rozładować wagon w określonym w przepisach kolejowych terminie, choćby w stosunku do dostawcy służyło mu prawo odmowy odbioru nadesłanego przedmiotu dostawy. Niewykonanie tego obowiązku skutkuje, że odbiorca musi ponieść ciężar należnych kolei kar umownych z tytułu przestoju wagonu (13 VI 1961 r. — BO-2680/61).

Art. 243 § 2. Przewidziane w § 91 ust. 1 pkt 1 lit. d ogólnych warunków dostaw w obrocie krajowym z dnia 9 IV 1959 r. (MP. nr 37, poz. 167) odszkodowanie umowne za zwłokę dostawcy w zadysponowaniu przedmiotem postawionym mu przez odbiorcę co dyspozycji, nie obciąża dostawcy, jeżeli przedmiot dostawy był artykułem rozdzielanym, a zwłoka w jego zadysponowaniu spowodowana została opóźnieniem decyzji organu dokonującego rozdziału co do dalszego losu towaru. Natomiast odbiorcy, który zasadnie postawiony do dyspozycji towar przechowywał w swoich pomieszczeniach, służy prawo domagania się od dostawcy zwrotu kosztów tego przechowania w wysokości opłaty, jaka należałaby się przedsiębiorstwu prowadzącemu dom składowy. (23 VI 1961 r. — BO — 3859/61).

Art. 306 i nast. oraz art. 488. 1. Za ujawnione w okresie gwarancyjnym wady wykonanych robót budowlano-montażowych odpowiada wykonawca, przy czym zamawiający nie ma obowiązku przeprowadzenia dowodu, że wady te powstały

z winy wykonawcy; natomiast na wykonawcy, który chce się zwolnić od tej odpowiedzialności. spoczywa ciężar dowodu, że wady stwierdzone w okresie gwarancyjnym powstały wskutek okoliczności przez wykonawcę niezawinionych.

2. Niesporządzenie protokołu stwierdzającego wady w okresie gwarancyjnym a przewidzianego w § 65 ogólnych zasad umów o roboty budowlano-montażowe (zał. do uchwały nr 14 Rady Ministrów z dnia 5 I 1957 r. — M. P. nr 4, poz. 28) nie pozbawia zamawiającego prawa do dochodzenia roszczeń z tytułu tych wad, jeżeli okoliczności mające być stwierdzone tym protokołem zostaną wykazane w inny sposób, tzn. bądź dokumentami, bądź też faktami potwierdzonymi przez strony (6 VII 1961 r. — BO — 3672/61).

Ustawa z dnia 15 XI 1956 r. — o odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. nr 54, poz. 243)

Art. 4. 1. Wykonawca nie ma prawa do wynagrodzenia za roboty budowlane wykonane na podstawie umowy, której notyfikowania bank odmówił.

2. Taka odmowa notyfikacji jest decyzją administracyjną, a wobec tego zasadność tej odmowy nie może być rozważana przez komisje arbitrażowe (13 IV 1961 r. — II 716/61).

Ustawa z dnia 28 XII 1957 r. — o dostawach, robotach i usługach na rzecz jednostek państwowych (Dz. U. z 1958 r. nr 3, poz. 7)

Art. 7. Wykonawcy udzielonego przez jednostkę państwową zamówienia na wykonanie dostawy, roboty lub usługi nie wolno zatrudniać w związku z realizacją tego zamówienia pracowników jednostki zamawiającej bez względu na formę, w jakiej zatrudnienie to następuje (umowa o pracę, zlecenie itp.) (9 X 1961 r. — II — 6960/61).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 I 1958 r. — w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz jednostek państwowych (Dz. U. nr 6, poz. 17)

§ 27. Wykonawcy udzielonego przez jednostkę państwową zamówienia na wykonanie dostawy, roboty lub usługi nie wolno zatrudniać w związku z realizacją tego zamówienia pracowników jednostki zamawiającej, bez względu na formę, w jakiej zatrudnienie to następuje (umowa o pracę, zlecenie itp.). (9 X 1961 r. — II — 6960/61).

Dekret z dnia 16 V 1956 r. — o umowach dostawy pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 16, poz. 87)

Art. 1 i 2. 1. Jednostka gospodarki uspołecznionej, będąca jedyną organizacją powołaną do zbytu określonych artykułów, może być w drodze sporu przedumownego zobowiązana do zawarcia z inną jednostką, która ma zapotrzebowanie na te artykuły, umowy dostawy na taką ilość tych artykułów, jaka jest tej jednostce potrzebna dla wykonania jej zadań planowych; od obowiązku zawarcia umowy dostawy taka organizacja zbytu może być zwolniona, jeśli wykaże, że pomimo jej prawidłowej działalności potrzeby nabywcy nie mogą być zaspokojone.

2. Komisja arbitrażowa może rozpoznać spór przedumowny także wówczas, gdy przed zgłoszeniem wniosku arbitrażowego nie została podjęta próba uzgodnienia stanowisk stron na pośrednictwem jednostek zwierzchnich (§ 81 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego — Dz. U. nr 26, poz. 148). (5 X 1961 r. — I — 7245/61).

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 X 1956 r. — w sprawie przydziałów, rozdzielników, uzgodnień dostaw i ogólnych warunków dostawy (M.P. nr 89, poz. 10/16)

§§ 66 i 68 załącznika nr 2. Z uwagi na leżącą w ogólnym interesie gospodarki narodowej konieczność zapobieżenia zbędnym przestojom wagonów kolejowych, wskazany w liście przewozowym odbiorca obowiązany jest w zasadzie odebrać przesyłkę wagonową i rozładować wagon w określonym w przepisach kolejowych terminie, choćby w stosunku do dostawcy służyło mu prawo odmowy odbioru nadesłanego przedmiotu dostawy. Niewykonanie tego obowiązku skutkuje, że odbiorca musi ponieść ciężar należnych kolei kar umownych z tytułu przestoju wagonu. (13 VI 1961 r. — BO — 2680/61).

Zarządzenie Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z dnia 9 IV 1959 r. — w sprawie przydziałów, rozdzielników i uzgodnień dostaw oraz ogólnych warunków dostawy pomiędzy jednostkami gospodarki społecznej (M. P. nr 37, poz. 161)

§§ 42 i 96 załącznika nr 2. Z uwagi na leżącą w ogólnym interesie gospodarki narodowej konieczność zapobieżenia zbędnym przestojom wagonów kolejowych, wskazany w liście przewozowym odbiorca obowiązany jest w zasadzie odebrać przesyłkę wagonową i rozładować wagon w określonym w przepisach kolejowych terminie, choćby w stosunku do dostawcy służyło mu prawo odmowy odbioru nadesłanego przedmiotu dostawy. Niewykonanie tego obowiązku skutkuje, że odbiorca musi ponieść ciężar należnych kolei kar umownych z tytułu przestoju wagonu (13 VI 1961 r. — BO — 2680/61).

§§ 42 i 91 ust. 1 pkt 1 lit. a i d załącznika nr 2. Przewidziane w § 91 ust. 1 pkt 1 lit. d ogólnych warunków dostaw w obrocie krajowym z dnia 9 IV 1959 r. (M. P. nr 37, poz. 167) odszkodowanie umowne za zwłokę dostawcy w zadysponowaniu przedmiotem postawionym mu przez odbiorcę do dyspozycji, nie obciąża dostawcy, jeżeli przedmiot dostawy był artykułem rozdzielanym, a zwłoka w jego zadysponowaniu spowodowana została opóźnieniem decyzji organu dokonującego rozdziału co do dalszego losu towaru. Natomiast odbiorcy, który zasadnie postawiony do dyspozycji towar przechowywał w swoich pomieszczeniach, służy prawo domagania się od dostawcy zwrotu kosztów tego przechowania w wysokości opłaty, jaka należałaby się przedsiębiorstwu prowadzącemu dom składowy (23 VI 1961 — BO — 3859/61).

§ 55 ust. 2 pkt 2 załącznika nr 2. Jeżeli dostawca towaru, którego cena nie obejmuje opakowania, nie zafakturował ceny tego opakowania, lecz na fakturze obejmującej należność za towar zamieścił klauzulę postulującą zwrot opakowania w określonym terminie, zaś odbiorca przeciwko treści tej klauzuli nie zaprotestował i nie wyraził woli nabycia opakowania, to przyjmując należy, że między stronami doszła do skutku umowa nadająca temu opakowaniu charakter opakowania pożytecznego (2 X 1961 r. — BO — 5702/61).

§ 91. Okoliczność, że globalna wartość wykonanych dostaw przekroczyła wartość zamówienia, nie może stanowić podstawy do obniżenia odszkodowania umownego przypadającego od dostawcy za niewykonanie objętych zamówieniem określonych asortymentów (12 X 1961 r. — I — 6710/61).

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 2 X 1959 r. — w sprawie branżowych warunków dostaw warzyw i owoców świeżych, ziemniaków wczesnych oraz ogórków kwaszonych i kapusty kwaszonej (M. P. nr 86, poz 456)

§ 18 ust. 3, § 37 i § 38. Odbiorcy owoców świeżych przy dostawie loco środek

transportowy (wagon kolejowy) w miejscu przeznaczenia nie służy rozszczeniu do dostawcy z tytułu wad towaru, jeżeli odbiorca nie dokonał odbioru jakościowego w wagonie kolejowym, lecz dopiero po przewiezieniu towaru do magazynu i — mimo że dostawca był nieobecny — nie zażądał przeprowadzenia ekspertyzy przez właściwy organ (Państwową Inspekcję Handlową) (7 X 1S61 r. — BO 7157/61).

Zarządzenie Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 14 IV 1958 r. — w sprawie umów o roboty budowlano-montażowe wykonywane przez przedsiębiorstwa państwowe (M. P. nr 32, poz. 186)

§§ 21 i 39 ogólnych zasad umów o roboty budowlano-montażowe. Wykonawca robót budowlanych, który zamiast przewidzianej w kosztorysie umownym postępowej metody wykonawstwa, polegającej na użyciu do budowy elementów prefabrykowanych, zastosował metodę tradycyjną, polegającą na użyciu cegły, nie ma prawa do wyższego wynagrodzenia przewidzianego w kosztorysie, lecz należy mu się wynagrodzenie uwzględniające niższą niż kosztorysowa wartość materiału (cegły) faktycznie użytego do budowy (7 VI 1961 r. — II 3010/61).

§ 12 ust. 3 ogólnych zasad umów o roboty budowlano-montażowe. Jedynie wyznaczony przez inwestora inspektor nadzoru jest pełnomocnikiem inwestora w zakresie robót budowlano-montażowych powierzonych mu do nadzorowania, w związku z czym jedynie potwierdzone przez inspektora nadzoru zapisy w księdze obmiaru robót, dotyczące wykonania robót zanikających, są wiążące dla inwestora (19 X 1961 r. — II — 6602/61).

§ 21 i § 39 ogólnych za ad umów o roboty budowlano-montażowe. Wykonawca robót budowlano-montażowych, z którego inicjatywy przeprowadzone zostały — z zachowaniem warunków przewidzianych w § 21 ogólnych zasad umów o roboty budowlano-montażowe (M. P. z 1958 r. nr 32, poz. 186) — zmiany wykonawstwa, ma prawo do wynagrodzenia umownego przewyższającego rzeczywisty koszt robót, choćby zmiany te nie miały charakteru wprowadzenia nowego pomysłu racjonalizatorskiego bądź wynalazku (23 XI 1961 r. — BO — 7508/61).

Uchwała nr 14 Rady Ministrów z dnia 5 I 1957 r. — w sprawie umów o roboty budowlano-montażowe (M. P. nr 4, poz. 28)

§§ 64 i 65 załącznika — ogólne zasady umów o roboty budowlano-montażowe.

1. Za ujawnione w okresie gwarancyjnym wady wykonanych robót budowlano-montażowych odpowiada wykonawca, przy czym zamawiający nie ma obowiązku przeprowadzenia dowodu, że wady te powstały z winy wykonawcy; natomiast na wykonawcy, który chce się uwolnić od tej odpowiedzialności, spoczywa ciężar dowodu, że wady stwierdzone w okresie gwarancyjnym powstały wskutek okoliczności przez wykonawcę niezawinionych.

2. Niesporządzenie protokołu stwierdzającego wady w okresie gwarancyjnym a przewidzianego w § 65 ogólnych zasad umów o roboty budowlano-montażowe (zał. do uchwały nr 14 Rady Ministrów z dnia 5 I 1957 r. — M. P. nr 4, poz. 28) nie pozbawia zamawiającego prawa do dochodzenia roszczeń z tytułu tych wad, jeżeli okoliczności mające być stwierdzone tym protokołem zostaną wykazane w inny sposób, tzn. bądź dokumentami, bądź też faktami potwierdzonymi przez strony (6 VII 1961 r. — BO — 3672/61).

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 15 IV 1960 r. — w sprawie finansowania inwestycji i remontów kapitałnych w jednostkach państwowych na rok 1960 (M. P. nr 41, poz. 202)

§68 ust. 2. 1. Wykonawca nie ma prawa do wynagrodzenia za roboty budowlane wykonane na podstawie umowy, której notyfikowania bank odmówił.

2. Taka odmowa notyfikacji jest decyzją administracyjną, a wobec tego zasadność tej odmowy nie może być rozważana przez komisje arbitrażowe.

Z motywów uzasadnienia:

... Odmowa przez tank notyfikacji umowy może stanowić dla strony powodowej podstawę do wystąpienia w drodze postępowania administracyjnego do właściwej jednostki nadrzędnej tego banku z wnioskiem o rozpoznanie zasadności decyzji odmawiającej notyfikacji umowy i z prośbą o ewentualną zmianę decyzji w trybie nadzoru. Zmiana decyzji, o której mowa wyżej, może stanowić podstawę do wznowienia postępowania w trybie § 78 ust. 1 pkt 2) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 V 1960 r. o organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. nr 26, poz. 148). (13 IV 1961 r. — II — 716/61).

Zarządzenie nr 8/58 Państwowej Komisji Cen z dnia 28 II 1958 r. — w sprawie udzielania rabatów przy sprzedaży niektórych materiałów budowlanych (Biuletyn PKC nr 9, s. 447).

Spółdzielni budowlano-mieszkaniowej, nabywającej w małych ilościach materiały budowlane z puli rynkowej w składzie detalicznym, nie służy prawo do rabatu wyrażającego się w odliczeniu marży detalicznej (23 VIII 1961 r. — BO — 2765/61).

Dekret z dnia 24 XII 1952 r. — o przewozie przesyłek i osób kolejami (Dz. U. nr 4, poz. 7 z 1953 r.).

Art. 29, 30, 42, 45, 86 i 114. Obowiązek zapłaty przewoźnego za całą wskazaną przez nadawcę przesyłki trasę przewozu powstaje na stacji nadania i obciąża nadawcę, od którego kolei powinna pobrać przewoźne przed przyjęciem przesyłki do przewozu. Okoliczność, że kolej nie pobrała całego przewoźnego od nadawcy, nie uprawnia kolei do domagania się reszty należności z tego tytułu od odbiorcy (24 XI 1961 r. — BO — 7019/61 i BO — 7507/61).

Zarządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 23 X 1956 r. — w sprawie warunków używania samochodów ciężarowych i ciągników (przyczep ciężarowych) do przewozu osób (M. P. nr 93, poz. 1044)

§ 7. Jeżeli uspołeczniony zakład pracy przewoził swoich pracowników w przyczepie do ciągnika, nie przystosowanej w myśl obowiązujących przepisów do przewozu ludzi, zaś przewrócenie się przyczepy, które spowodowało śmierć jadącego w przyczepie pracownika, spowodowane zostało niewłaściwie dokonaną przez jednostkę trzecią naprawą przyczepy, wówczas ciężar odpowiedzialności wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za skutki śmierci pracownika ponoszą wspólnie: zakład pracy, który przewoził tego pracownika w niedostosowanej do tego celu przyczepie, oraz przedsiębiorstwo, które źle wykonało naprawę przyczepy (30 X 1961 r. — BO — 6625/61).

Uchwała nr 564/55 Prezydium Rządu z dnia 9 VII 1955 r. — w sprawie stwierdzenia wagi przesyłek kolejowych zbóż, strączkowych i ich przetworów przez Polskie Koleje Państwowe.

Gdy kolej podjęła się przeładunku towaru, który nadszedł do polskiej stacji granicznej za międzynarodowym listem przewozowym i jest przeładowywany celem wysłania do odbiorcy krajowego na podstawie krajowego listu przewozowego, wówczas kolej odpowiada za manco przewyższające normę ubytku naturalnego przewidzianą w przepisach dotyczących transportu wewnątrz krajowego; natomiast nie

ma w tym przypadku zastosowania norma ubytku naturalnego przewidziana w umowie międzynarodowej dotyczącej kolejowego transportu towarów (26 X 1961 r. — BO — 6624/61).

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 18 II 1954 r. — w sprawie systemu i trybu finansowania kontraktacji. Zarządzenie nr 8 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 1 VI 1954 r. — w sprawie przekazywania instytucjom kontraktującym nieściągalnych zaliczek z kontraktacji roślinnej i zwierzęcej

§ 2 ust. 2. Kasa Spółdzielcza, która na zlecenie instytucji kontraktującej udzieliła zaliczek rolnikom-plantatorom, odpowiada za skutki swej opieszałości w zakresie dochodzenia od dłużników zwrotu tych zaliczek (14 VI 1961 r. — RN — 95/60).

Dekret z dnia 25 VI 1954 r. — o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (tekst jednolity — Dz. U. z 1958 r. nr 23, poz. 97)

Art. 24. Gdy pracownik uspołecznionego zakładu pracy, pobierający rentę starczą, stał się niezdolny do pracy w okolicznościach przewidzianych w art. 24 ust. 1 dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r., nr 23, poz. 97), wówczas zakład pracy obowiązany jest zwrócić Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych jedynie tę część wypłaconej temu pracownikowi renty inwalidzkiej, która przewyższa wypłaconą uprzednio rentę starczą (5 V 1961 r. — III — 958/61).

Art. 24. Jeżeli uspołeczniony zakład pracy przewoził swoich pracowników w przyczepie do ciągnika, nie przystosowanej w myśl obowiązujących przepisów do przewozu ludzi, zaś przewrócenie się przyczepy, które spowodowało śmierć jadącego w przyczepie pracownika, spowodowane zostało niewłaściwie dokonaną przez jednostkę trzecią naprawą przyczepy, wówczas ciężar odpowiedzialności wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za skutki śmierci pracownika ponoszą wspólnie: zakład pracy, który przewoził tego pracownika w niedostosowanej do tego celu przyczepie oraz przedsiębiorstwo, które źle wykonało naprawę przyczepy (30 X 1961 r. — BO — 6625/61).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 VII 1958 r. — w sprawie czynszów za lokale użytkowe i wplat na Fundusz Gospodarki Mieszkaniowej (Dz. U. nr 50, poz. 245)

§ 13 ust. 3 i § 15 ust. 2. Czynsz za piwnice nie połączone bezpośrednio z lokalem użytkowym obliczać należy według stawek tabeli 5 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 VII 1958 r. (Dz. U. nr 50, poz. 245); natomiast za piwnice połączone z takim lokalem czynsz obliczać należy zgodnie z przepisem § 15 ust. 2 tego rozporządzenia. Przepis § 13 ust. 3 tego rozporządzenia nie ma w ogóle zastosowania do lokali piwnicznych (7 X 1961 r. — III — 2751/61/R).

Zebrał

Zenon Klafkowski